

Szathmáry Király Hanna

Szathmáry Király Hanna és Horváth Tamás egy éve. 2013.

Már 42 éve, hogy elhagytuk Budapestet és 40 éve élünk Németországban. Ez nagy idő... Utunkon sok jó barát lemaradt mellőlünk... Hiányoznak... Az évek súlyát is egyre jobban érezzük. Ki tudja, jövőre írunk-e még ilyen beszámolót?

Egy régi kullancscsípés okozta ízületi panaszainkkal az utóbbi hónapokban sokat kellett foglalkoznunk. Ezért inkább családunkról írunk. Türelmeteket kérjük, kicsit sok családtörténetet rögzítettünk gyerekeink miatt. Ha nem írjuk le, elvesznek. Így talán, reméljük, valaki elolvassa...

Mici lányunk hőiesen viselt hosszú építkezés után, (konyha nélkül) élvezi szép, napsugaras sárga házát. Még sok a tennivalójuk, főleg a kertben, de normálisan folyhat az élet... Konyhával.

Viktória unokánk iskolás lett és lóbolond.

Mici a ZDF munkatársa, amellet bírósági esküdt.

Bence Stuttgart – Berlin – Hamburg között ügyvédkedik, örülnék, ha kevesebbet lenne úton. Ritkán látjuk, sajnós. Bár mindenhol aranyos barátai vannak, féltjük, hogy a nomád élet nem jó neki.

Eszternek változatlanul nincs állása, segélyt kap, s apró munkái vannak. Ízületi problémákkal küzd, és operálják a vállát. Aggódva nézzük élete alakulását.

Philipp unokánk 2. lett országos evezési bajnokságon. Dél-Franciaországban edzett, de térdgyulladás miatt nem mehetett a világbajnokságra, ez nagyon elszomorította. Autót vezet, csinos atléták lettek Viktorral.

Viktor is evez, eredményesen, sajnós angol órára, kerti munkára nem tudjuk elcsábítani. Még fizetségért sem. Egyre nehezebben küzdünk meg a rengeteg lombbal, gallyal. Itt a kertész egy vagonba kerül.

Rita nyakig van a zürichi kulturális életben, barátai szeretik és ő is szereti színházát. Nyáron költözött. Boldog új, valamivel olcsóbb lakásával, amit januárban fogunk látni. Márciusban rövid ideig vele voltunk Párizsban. Filmes unokatestvéremet is meglátogattuk. Tamás Ritával a Cluny Múzeumban és a St. Denis gótikus templomában volt, én a Branly Múzeumba (Európán kívüli

néprajzi gyűjtemény) és a Louvre-ba vettem be magam. Utóbbinak Richelieu udvarát kimélyítették, (arab pénzből) s repülő szőnyegre emlékeztető üveg tetővel látták el, így természetes fényt kap az Iszlám kiállítás. Andalúzia és Marokkó után nagy élvezettel nézelődtem.

Május végén Zsolcán voltunk, sikeres Marokkó előadást tartottam a Szathmáry K. Ádám körben. Putz Józsi elvitt a katolikus egyház iskolájába, melyet nagyrészt cigánygyerekek látogatnak. Elgondolkoztató beszélgetéseink voltak az ottani, nagyon komoly problémákról, mint kulturális háttér, a 15 éves anyákról, akiknek 30 évesen újból gyerekük lesz stb. Rengeteget tesz a kormány felzárkóztatásukért, de ez több generációs projekt. Tamással sokat törtük a fejünket a témán.

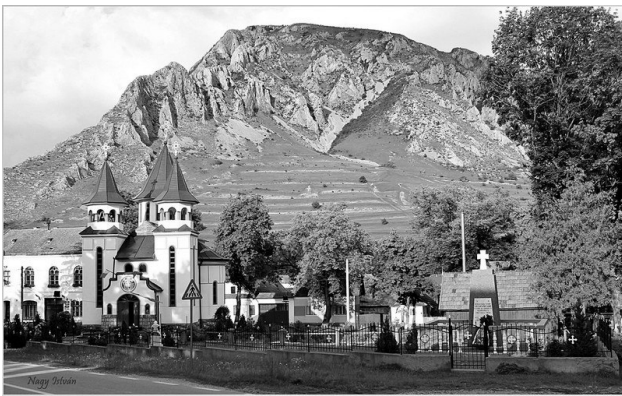
Utána 2 hetet egy szép hotelban voltunk, Hajdúszoboszlón, barátaink, Udvarhelyiek jóvoltából. Impozáns élményfürdőket építettek, sok szép park van, virágzik a város! Joseph Kádár francia festő, (azaz Kádár József) 40 év után hazatért, jelentős néprajzi gyűjteményét, s rangos párizsi festőbarátai képeit a városába hozta. Így lett egy modern nemzetközi képműkiállítás, Vásárhelyi, Hajdu, Picasso, Chagall, Dali stb. nevekkal fémjelvezve.

Nemzetközi Modern Múzeum, Hajdúszoboszló
(Internet)

Tamás 5 napig egyedül maradt, mert Németh Éva barátnőmmel kastélylátogatásra indultunk Erdélybe. Az érdekelt, miként tudnak történelmi

családok leszármazottai rendbe hozni és életet lehelni a többnyire lepusztult kastélyokba. Első éjjelünket a bájos Torockón töltöttük. Festői helyen fekszik, egy óriás hegy aljában húzódik meg a kis falu, csinos házaival.

Képek a Székelykő lábánál elhelyezkedő Torockóról (Internet)

Másnap Gernyeszegen a Telekiek nagy, szép kastélyában jótékonyági bálon vettünk részt. Gróf Teleki Kálmán Brüsszelből tért vissza, illetve ingázik, ügyesen koncertet, konferenciát szervez. Jó lenne ott textil múzeumot létrehozni, családja legendás, elveszett szőnyeggyűjteménye helyett. Miután Ádám ősem és Mikes Kelemen együtt szolgálták Rákóczi fejedelmet, megnéztük Gróf Mikes Imre, bodolai reneszánsz boltíves kastélyát. Óriás erőfeszítéssel már nagyjából berendezték. Mikes Borbála és Zsigmond uzoni (527130. Ozun) udvarházában remekül éreztük magunkat! Nyáron szép szobákat adnak ki, külön fürdővel, lovagolni, kocsikázni is lehet. (Barátoknak: Tel.: 0040-267-331-395 fejenként 15 Euro). A parkban lehet parkolni.

Mikes Katalin grófnő hosszú harc után visszakapta fészükét Zabolán. Fiai, Roy Chowd-

hury Mikes Gergely és Sándor erdészettel, turizmussal foglalkoznak. A volt gépházból sikkes vendégház lett. Nagyon szépek a kastélyok az óriás parkban. A környék gyönyörű.

Gelencén az Unesco védett templomot, Szent László freskóit, Zágont, Csomakőrösön a Kőrösi Csoma emlékházat tekintettük meg. Aszkétikus egyszerűsége nagyon megindító. Innen indult el K. Csoma Sándor, a tibetológia megteremtője. Jövőre lesz 230 éve születésének! (Megünneplésére készülünk Felsőzsolcán is!)

Hogy családtörténet is legyen, Osdolát is röviden érintettük. Kuún Kocsárd hadvezér várából nem sok maradt, talán a templom falába van valami beépítve. Egy iskola őrzi nevét.

Családunk híres orientalistája, a M. T. Akadémia elnökhelyettese, gr. Kuún Gézának otthonát Marosnémetiben, (Dévánál) most az Ausztráliából hazatért Horváth Tholdy Péter saját kezűleg renoválja. Szerencsére megmaradt a kastély berendezésének leírása Kemény Vilma tollából. Az eredeti bútorokból semmi nincs. Évekkel ezelőtt a Securitate birtoka volt, hatalmas parkja a csonkítás ellenére is jelentős. Késő éjjel zuhogó esőben robbantunk be hozzájuk. Az éjszakát a Dévai Gyermekotthon vendégszobájában töltöttük.

Másnap megnéztük, hogyan laknak a nevelők 5-6 gyerekkel a lakótelepi lakásokban. Nagy benyomást tett ránk a hely szelleme. Bőjte Csaba ferences testvér Dévai Alapítványa 2500 gyereknek ad otthont, tanulási lehetőséget. Egész Erdélyben vannak gyermek központjaik.

Kovácsnán a B. Apor Vilmos házban Lacikát, védencünket ismertük meg. Nyelveket, zenét tanul, boldog gyerek! Sok barátunk rendszeresen támogatja a Dévai Alapítványt, megérdemlik!

A Kálnoky grófok Miklósvára kívülről nagyon tetszett, Zalán- és Köröspatakra nem jutottunk el. Tudjuk, sok angol vendégük van. Károly herceg is jár oda, távoli rokonság és az érintetlen természet miatt. Még tejüzemet is létesített ott alapítványa. Parasztházakat vett, melyek bérelhetőek...

Balatoni napjainkat megkeserítette szomszédunk, aki közös határunkra épít egy 7 méter magas házat. Kilátást, napot elvesz... A padláson sokat dolgoztam, közben látogatók színesítették meg Tamásnak is a mindennapokat. Szép programok voltak, mint a vászolyi Sik Sándor Szent István színdarab, vagy a reformkori füredi ünnepség, hu-

CSALÁDTÖRTÉNET

szárokkal, krinolinós hölgyekkel stb. Egyre szebb a Balaton környéke. Fiatall barátaink is vannak.

Sokat gondolkoztunk jövőnkön. Keresünk egy jó Idősek otthonát, Füred körül, ami megfizethető, ha már nem boldogulunk segítség nélkül. Sajnos még nem találtunk.

Szeptemberben a Kainz-Pentelényi házaspár 3. kislányának keresztelőjén vettünk részt, ropant kedves ünnepség volt. Utána Savoyai Jenő Schlosshof kastélyát kerestük fel. Igazán impozáns, sok más is van a közelben, érdemes lenne becserkészni Bécs-Pozsony között ezt a területet.

A máltai lelkigyakorlat idején az ősi Admonti kolostorban volt. Innen jött Sárospatakra a Szent Erzsébet ereklye. Valóban éreztük, hogy az elmúlt századokban a művelődés centruma volt egy ilyen kolostor. Az osztrák kolostorok általában nagyon gazdagok, komfortos szobáik, szép kiállítások, gazdag könyvtáraik sokat nyújtanak a turistáknak, s mindenfélét termelnek, ügyes kereskedők. Fénypont volt Karácsonyi Miklós tündéri, több száz éves hegyi fészkében a vacsora.

Másik Máltai rendezvény a rend 900 éves, a Szeretet Szolgálat 25 éves évfordulójának ünnepsége volt. Gyerekeink miatt írom le, a Rend 85 évvel ezelőtti újra alakulásában Magyarországon, annak idején nagyapám, Jekelfalussy Wolnhoffer Emil is sokat tett. Több mint 200 résztvevő hallgatta Semjén Zsolt megnyitó beszédét a Parlamentben, majd cserélte ki tapasztalatait és beszélt

a Rend jövőjéről a konferenciákon. (Egy freskón a Parlamentben Máltai lovagot láttunk!) Tamás nem szívesen vesz részt ilyen nagy összejöveteleken, én meg boldogan mentem, köszönet neki érte, s Bencének, aki szponzorált! A Lovagrend nagy problémája az utánpótlás. A fiatalokat munkájuk, családjuk nagyon leköti. A M. T. Akadémia elegáns termeiben volt a vacsora.

Másnap meglátogattunk egy Máltai Házat, ahol hajléktalanok alhatnak, moshatnak, Interneten munka után nézhetnek, ha kell ruhát kapnak stb. Játszóterei házat kerestünk fel, lakótelepen, ahol a „kulcsos” gyerekek, akiknek szülei dolgoznak, játszhatnak vagy bekötözik térdüket, ha el-estek, melegben inni adnak stb.

Sokat beszélgettem albán, lengyel és balti csoportokkal, mivel azt a feladatot kaptuk, hogy külföldi vendégeinkkel törődjünk.

Voltunk a Bazilikában és a Mátyás templomban. Gyönyörűen felújították ezeket az épületeket. Felejthetetlen volt mindnyájunknak a záró vacsora. A Dunán hajóztunk, a mesebelien kivilágított város előtt úszva, mely tündérkastélyhoz hasonló díszes épületeivel, ékszerszerű hídjaival elragadó!

Azt hiszem, vendégeink sem felejtik el egyhamar... Abban a reményben, hogy az országra, minden Kedves Barátunkra Isten áldotta jó év vár, szeretettel küldjük karácsonyi jókívánásainkat.

Csomakőrösön a Körösi Csoma Sándor emlékszoba (Internet)

Szathmáry Király Hanna

Történelmi családok, kastélyok és sorsok Erdélyben (2013)

Már régóta érlelődött bennem egy erdélyi út gondolata. Azóta, hogy van egy védencünk Kovásznán, az Apor Vilmos Gyermekvédelmi Központban, akit szeretnék megismerni.

Böjte Csaba ferences testvér alapítása az Otthon, mint sok más hasonló Erdélyben. Sok száz gyermeknek adnak ezek a helyek meleg otthont, ételt, jó szavakat és esélyt tanulásra, művelődésre. Ami a legfontosabb, morális alapot kapnak. Becsület, hazájukat szerető felnőtteket faragnak az árva vagy magára hagyott, rossz családi környezetben élő gyermekekből.

Utam másik célja, lapunk címének megfelelően az volt, hogy kikutassam, az ősi gyökér hogyan hatott az erdélyi történelmi családok fiataljaira. Út az eltűnt idő nyomait keresve.

Mint ismeretes, Romániában hosszas, óriás türelmet, kitartást és pénzt igénylő eljárás után sokan visszakapták családjuk tulajdonát. A legtöbb épület teljesen vagy félig romosan lett régi birtokosáé. Még jól járt az, akinek kúriája, kastélya valamilyen funkciót töltött be. Raktár, juhistálló, mint Vargyason a Daniel reneszánsz kastély, vagy gyermekgondozó volt, mint a Gernyeszegi Teleki kastély.

Azok a középkorúak vagy idősebbek, akik még valamelyest tűrhető állapotban éltek meg őseik birtokát, fészket, mindég visszavágytak, sosem mondtak le igazán az épületről, mely családi történelmük színhelye volt. Ismerték az ottani embereket, történetüket és élő kötődésük volt a helyhez.

De mi hozza vissza a fiatalokat? Akik kis gyerekek voltak, esetleg külföldön születtek, iskoláikat Ausztriában, Svájcban vagy máshol végezték, Londonban, Párizsban, Karlsruhe-ban vagy New Yorkban éltek, dolgoztak? Valamikor, bár sikeres pályán mozogtak, nagy szakmai távlatok nyíltak előttük, hirtelen elhatározták, hogy visszatérnek Erdélybe. A romos épülethez, Romániába, melynek nyelvét az angol, német, francia mellett nem beszélték, sőt, talán még a magyar nyelvet is kisgyermek nívóján vagy még annyira sem... Minden adminisztráció, beadványok özöne hétfejű sárkányszerűen meredezhetett előttük...

Ezek az emberek, régi épületek, ezek a sorsok érdekeltek, mikor barátnőmmel Dr. Németh Évával 2013. május 24-én elindultunk Hajdúszoboszló felé.

Az úton arról beszélgettünk, hogy egy párizsi magyar festő, Joseph Kádár, azaz Kádár József 40 év után visszatért hazájába, s pár éve képgyűjteményéből Nemzetközi Modern Galériát alapított Hajdúszoboszlón. Évtizedek óta gyűjtött kortárs művészetet, s így Picasso, Dali, Braque, Chagall stb. is képviselve van a kiállításon, Vásárhelyi, Hajdú és más magyar vonatkozású nevek mellett.

A művész élete Párizs és Szoboszló között zajlik. Szereti francia gyökereit, de nagyon kötődik Magyarországhoz is. Életművét, gyűjteményét visszahozta oda, ahonnan elindult...

Első éjszakánkat régi kedvencünknel, a gyönyörű óriás hegy alatt meghúzódó Torockón töltöttük. Nem is tudtam, hogy a Világörökség helyeinek listájára került. Az Anna panzióban kaptunk szállást, barátságos szót, meleg szobát, szerény de tiszta fürdőt és tanulságos beszélgetést. Anna néni elmondta, milyen sokat köszönhetnek a Budapest Lipótvárosi Transylvánia Alapítványnak. Tagjaik eljöttek hozzájuk, beszélgettek velük és díjakkal tüntettek ki egyik másik szép házat. A díjjal járó anyagi segítség, a turizmusra való ösztökélést célozta, s bár nem volt igazán nagy anyagi segítség, mégis csodát tett és szárnyakat adott nekik. Minden évben többen csinosították, hozták rendbe portájukat. Apró lépéseket téve, hiszen senkinek sem volt tőkéje, de azért mégis az elismerés sokat számított, s aki semmilyen segítséget sem kapott, az is gondosabban festette át a régi ablakot vagy a kaput megcsinálta, virágot ültetett. Ma már képeskönyvbe való a település! Bár nagy pravoszláv templom épült a Ceaușescu időben, a diktátor halála után nem telepítettek be a magyar faluba román családokat. Örömmel hallottuk a kis vendéglőben, hogy angol, francia csoportok is jönnek kirándulni, gyönyörködni a festői környezetben, s a növekvő vendégsereg hozzájárul, hogy jobban éljenek az emberek.

Rövid időre beugrottunk Marosvásárhelyre, a híres matematikusok, a két Bolyai városába. Bolyai Farkas matematika mellett irodalommal is foglalkozott, a vásárhelyi szalonokban otthonos volt, drámákat írt, de koncerteken is megjelent, zenéről, társadalomtudományokról is értekezett. Volt egy nagyon művelt réteg, melynek tagjai értékelték mindazt, ami más európai városban is honos volt. A 19. század sok értelemben kultúrtörténetileg rendkívül termékeny s szerencsésnek mondható. Farkas fia, Bolyai János az euklidészi axiómákkal foglalkozott. Lassan most már elismert tény, hogy sokkal előbb jött rá Bolyai János az abszolút geometriai, nem euklidészi nagy matematikai igazságra, mint bárki a világon, s Einstein kutatásai Bolyai nélkül elképzelhetetlenek lettek volna. A Bolyai Társaság mindent megtesz, hogy elismerje a világ ezeket a tudósokat.

Annak idején Kún Zsigmond unokabátyámnál többször voltam Vásárhelyen. Csodáltam őket, hogy alig fűtött lakásukban, egy-két 40-es villanykörte mellett ott maradtak és kibírták az életet. Már sokan nem tudják, minimális villanyfogyasztást engedélyeztek a hetvenes években, s este többnyire gyertyafénynél ültek az emberek.

Emlékezetes marad látogatásunk Zichy Josephánál. A 90-es éveiben járó hölgy 3 nyelven tanította a fiatalokat. Ebből élt. Mikor később nyugdíjat kapott, s kártérítést, már nem lett volna szüksége erre a foglalatosságra, de ugyanúgy csinálta tovább. Most már ingyen tanította a fiatalokat kicsiny, szerény de előkelő tartást sugárzó otthonában.

Tovább menve Gernyeszeg felé, a második éjjelt a White Horse Hotelban töltöttük, mivel jegyet rendeltünk a Teleki Kastélyban rendezett jótkonysági bálra.

Uniós hirdetésre egy tucatnyi fiatal, „Udvarmesterek” címszó alatt Gernyeszegi pályázatukkal díjat nyertek. Így 3 napot Brüsszelben tölthettek. Ők találták ki, hogy kellene egy bál, melyen sok erdélyi és külföldi megismerheti ezt a gyönyörű, de segítségre szoruló épületet, sorsát és „régí új” gazdáját. Gróf Teleki Kálmán vegyész-mérnök volt, de Brüsszelből tért vissza, hogy kezébe vegye Gernyeszeg, román nevén a Gornesti kastély sorsát.

A Teleki családról ezt olvasom: Telek birtokosává lettek a 13. században. Csarnai Telekiek voltak Borosjenőn, mint végvári vitézek... 1608-

ban már Báthory testőre Mihály nevű ősük. 1596-ban Báthory adományával, Szék birtoklásával nyerték előnevüket. 300 éven át – így írja Vajay Szabolcs, – a magyarság számos politikai, egyházi és szellemi vezetője került ki soraikból: diplomaták, koronaőr, akadémikusok, felfedezők. Teleki Sámuel Afrika kutatóként még a Kilimandzsáróra is feljutott, vulkán őrzi nevét, a Rudolf-(Turkana) tavat ő keresztelte el. Blanka a magyar nőnevelés fontosságáért kelt síkra, Nőnevelő Intézetet alapított. Az 1848-as forradalom alatti tevékenysége miatt 10 évre ítélték, ebből 5 évet letöltött Brűnben, Olmützben és Kufsteinben.

A gernyeszegi bál indulást jelentett egy úton, mely minden romantika mellett nem egyszerű. Prózai problémák özöne fogja kísérni Teleki Kálmánt, nem folyik-e be a tető, mit tegyünk a „Miki eger freskókkal” melyeket a fogyatékos gyerekeknek rajzoltak a falakra, mennyibe jön a biztonsági őrség, mekkora lesz a villanyszámla, stb... De most, ezekre a makacs tényekre nem gondoltunk. Élveztük az elegáns házigazda többnyelvű üdvözlő beszédét, estélyi öltözetben lévő családját és a vendégeket, a zenét, a Kolozsvárról jött táncosok kosztümös menüettjét, a szép lányokat a divatbemutatón, a finomságokat a terített asztalokon. Olyan asztalnál ültünk, ahol jóra való szorgos vásárhelyi vállalkozók voltak, akik szívesen fizették meg a 10 000 forint belépőt a kastély javára és még ráadást is adtak. Roppant elgondolkoztató volt egy bankos, aki kastély hasznosítási hitelekkel foglalkozik, s mindenképpen a hotel rész kiépítés mellett tette le a garast.

A Bethlen család egyik hölgytagjától a csodaszép Keresdi kastély felől érdeklődtem. Sajnos sorsára van hagyva, féltő, hogy az enyészeté lesz. Nagyon régen édesapámmal jártunk ott, ültünk a lépcsőn és régi, szétmállott, fényes zöld tető cserépeket nézegettünk a földön. Verlaine francia verse jutott eszembe: visszagondolok a régmúltra és sírok... Miért nem lehet Keresdet megmenteni?

A Teleki kastélyban régen óriási szőnyeggyűjtemény volt. Erdélyben a szőnyeg, szóttos mindég nagy becsben állt, templomokat és otthonokat díszítettek velük. Milyen szép lenne, ha ismét egy ilyen gyűjtemény kapna helyet Gernyeszegen. Vajon ki ajándékozna ilyesmit? Vagy legalább is letétbe tenné... Mi lenne, ha adako-

zókat keresnénk, régi szőttest, textilt sokan gyűjtenek...

Másnap utunk Segesvár felé vitt, megnéztük a hangulatos szép óvárost, majd a Kálnoky grófok birtokai felé, Zalánpatak, Kőröspatak és Miklós-vár felé vettük utunkat.

Ez a család III. Béla királyig vezet vissza történetét. Kőröspataki Kálnoky, gróf és primor. A primor a székely hármasságban főembereket jelent, nemességhez hasonló jogokkal. „A belső övezetből a délkeleti gyepükre kitelepített székely határvédelem egyik szervező nemzetsége” volt a Kálnoki, olvasom Vajay Szabolcs A Máltai Rend lovagjai című könyvében. Miután Kálnoky Tibor apja K. Alajos Hugó a lovagrendben, az osztrák Nagyperjelségben volt, ebben a hatalmas család-történeti könyvben, lexikonszerűen majd minden információt könnyen megkapok. 1428-ig Kálnoki Nemesnek hívták tagjaikat, majd az 1459-es medgyesi országgyűlésen birtokaik után családnévvé változtatták a Kálnoki nevet. Kamaraispán, bírókancellár, országgyűlési képviselő, tábornagy, titkos tanácsos, nagykövet, külügyminiszter, stb. került ki ebből a családból. Vajay megemlíti, bár számos osztrák és morva házasságkötés volt az elmúlt évszázadokban, de a család rendkívül erősen őrzi és ápolja magyar gyökereit. Most, annyi év után, ismét magyar vér jött a családba, ottani magyar asszony, aki a Kálnokyak régi szenvedélyét, a lovak szeretetét is újból felelevenítette.

Nádasdy Péter hosszú évekkal ezelőtti rádió beszélgetése jut eszembe a gyökértudatról. Ő olyasmit mondott: családunk sokszor volt anyagilag a teljes megsemmisülésnél... De gyökértudata erős volt és valamiképpen túljutott a holtponton. Nem a kastély, a föld, műkincsek vagy a könyvtár az, ami segít, bár nem árt, ha megvannak a múlt tárgyi emlékei. A „gyökértudat” a titkos szó. Ha ezt sikerül a szülőnek az új generáció szívébe és eszébe átplántálni, akkor megvan a remény, hogy kicsirázik a mag.

Négy gyermekes anya vagyok, 1971-ben hagytuk el Magyarországot. Érdekes, milyen különböző mértékben csiráztak ki ezek a magok Budapesten született gyermekeinkben. Utólag szemrehányást teszek magamnak, sokkal többet kellett volna mesélni, történelemről, tájakról, hősökről. De különösen az emigráció elején sok gond volt,

nem tudtunk ezzel a nagyon fontos témával eleget törődni.

Visszatérve a Kálnoky családra, a Kossuth rádióban egyszer hosszasan beszélt az Arcvonások nevű műsorban gróf Kálnoky Tibor. Ha jól emlékszem, Párizsból tért vissza birtokaira, s nagyon ügyesen megszervezte az idegenforgalmat. Szállást, vendégszállítást kellett biztosítani, programokat, városnézéstől vadászatig. Elmondta, egyik őse révén az angol királyi családdal is távoli rokonságban van. Károly herceg ezért mondta, hogy 1%-ban magyar... Rémlik, egyik utunkon vagy 20 éve egy erdélyi falucskában sírt láttunk, melyet a brit követség tett rendbe. A magyarokat Vilmos herceg lakodalmán Kálnoky Tibor és felesége képviselték... Károly herceg sokszor járt náluk, sőt, egyik alapítványa segítségével tejjüzem alakult valamelyik faluban. Ez sok embernek ad munkát, bár csepp a tengerben, de mégis valami, hogy ne hagyják el az emberek a falut a munkanélküliség miatt. A herceg néhány régi romos falusi házat is helyreállíttatott a turistáknak. Azt hiszem ennek a kapcsolatnak volt az utóhatása az a hír, hogy angol botanikusok szájatva nézték azt a rengeteg csodás virágot a mezőkön, s a hozzátartozó bogarakat, lepkéket is, melyeket a „haladó” ipari országok már réges-régen kiirtottak...

Sajnos idő híján csak a Miklósvári kastélyt néztük meg. A kapu nyitva volt, éppen kijött valaki, érdeklődésünkre azt mondta, nyugodtan nézzük meg a felújítás előtt álló szép várkastélyt, csak a lovak miatt, akik édenkerti szabadságban élnek ott, jól csukjuk be a kaput. Ezt meg is tettük. Még hallottuk a faluban, hogy a vendégeket gyönyörű erdélyi népviseletben fogadják az asszonyok.

Kovácsnán az Apor Vilmos Gyeremekvédelmi Központban először találkoztunk Lacikával, 13 éves védencünkkel. Barátaink segítettek, hogy bekerüljön Zaboláról az Otthonba. Favágó apukája sokszor heteken át távol dolgozott, s a kisfiúra néha ránéztek a szomszédok, de igazán senki sem törődött vele. Azt hiszem, sokat éhezett. Sok a gond arrafelé, mindenki örül, ha maga megbirkózik vele, így gondviselésszerű volt, hogy barátaink megismerték a vézna, fénylő szemű okos fiúcskát. Először nem akart az Otthonba menni, de egy idő után belátta a papa is jobb lesz a fiának Kovácsnán. A hétvégére hazamegy Zabo-

lára. Az Otthon kertben áll, tiszta, rendezett, a gyerekek nagyon illedelmesek, kedvesen köszöntöttek. Bizony elég szorosan vannak az emeletes ágyak a kis szobákban, de van szép ebédlőjük, tiszta ruhájuk, még zenét is tanulnak, mert a vezető, Noémi asszony férje zenész. Nem néztem a tányérjukba, bizonyára nehéz lehet gazdálkodni kamasz gyerekekkel a háztartáspénzzel, de van meleg étel, törődés, németet, angolt tanulnak... Hát kell-e ennél több?

Ha arra gondolok, ismeretségi körünkben mennyi a computer játék szenvedélyével küzdő fiatal, azt mondom jobb ezekben az Otthonokban, mint sok német családnál...

Örültek a sok téli ruhának, amit összegyűjtöttem. Mondták, mosószer, nagy lábos stb. is jól jönne, de mindent felhasználnak, ha nem kell, továbbadják a másik Otthonnak, varrnak, szabnak. Ötletgazdag, talpraesett társaság! Csak ne lennének olyan messze!

Milyen csodálatos a táj arrafelé! Kevés az autószátráda, – a kicsiny falvakban siralmas az utak állapota... Elmúlt a délután az ismerkedés jegyében. Szeretnék visszajönni és sok „kereszt-szülőt” találni, akik havi összegecskével erősítik a magyarságot, az új hajtásokat Erdélyben.

A közeli Bodola felé vettük az irányt, a Mikes Grófok várkastélya felé. Mikes Imre és Panni aranyosan vártak. Nehéz évek, sok-sok munka van mögöttük. Megszenvedték Erdély elhagyását, küzdelmes életük volt Németországban, hiszen mint mindnyájan a nulláról kezdtünk. A mérnök és orvos házaspár, mint nyugdíjasok visszajöttek a bodolai birtokra. A kastélyt nagy részben 2 kezükkel is, (padlózás, festés) belülről nagyon szépen rendbe hozták, boltíveket is, persze van tennivaló még. A birtok kapuja egy erődszerű ház, roppant érdekes, biztos nagyobb, erősebb volt, 400 évesnek vagy régebbinek gondolom. Gyönyörű osztott címerük még a falhoz támasztva, de majd újból felkerül régi helyére! Mennyi erőbe, pénzbe és leleménybe kerülhetett, hogy berendezzék a csodaszép boltíves szobákat. Interneten régi majolika kályhákat vettek, egyik Meissenben, másik Darmstadtban élte le előző életét. De milyen óriási kihívás az ilyesmi!

Egyszer hallottam egy német arisztokratát, aki internacionális karrierjét félbeszakítva visszament Kelet-Németországba, hogy a romokba új

életet varázsoljon. Azt mondta: ilyen esélyt csak minden 100 évben kap az ember... De mögötte állt Európában szétszórt családjá, a német Műemlék Védelem és az EU is besegített...

Az éjjelt Uzonban a másik Mikes család tágas udvarházában töltöttük. A módos udvarházba szép lépcső, oszlopos veranda vezet, a tágas szobák a múlt báját idézik vissza. Szívélyes fogadtatásban részesítettek, külön szobát kaptunk, gyönyörű fürdővel. Mikes Borbála és unokaöccse Zsigmond 8 éve élnek itt. Rengeteg munka lehetett, míg a ház ilyen állapotba került. Persze nagy esőnél mindég izgalom van, mert nem lett a tető felújítva. Óriás összeg lenne. A lovardában Zsigmond lovaglást tanít, szállást ad lovaknak is, sétakocsizásokat szervez. Nem lehet egyszerű a családot eltartani. A táj álomszép... Ha nem sietnénk, benne lennénk egy túrában... A környék kis falvai sok meglepetést rejtenek.

Zsigmond Németországban a Telecom-társaságnál dolgozott, ígéretes pálya állt előtte. Azt hiszem kicsi lehetett, mikor elmentek Erdélyből. Visszahúzta a szíve. Nagy a szegénység arrafelé, bizony hamar eltűnik ez az, szüleinél betörték, összes szerszámukat elvitték. Óriás érték, valószínűleg egy komplett szerszám láda, német gépekkel...

Nem olyan régen ismerem személyesen a családot, de őseink révén mindég is fel akartam venni velük a kapcsolatot.

Családunk tulajdonában volt egy kicsiny aranyozott ezüst pohárka, Mikes Kelemen apjéé volt a 17. században. Eredetileg 12 darabból állt, talán menyegzői ajándék volt. Egyik pohárka, a miénk, ma a Sárospataki Rákóczi Múzeum vitrinjében áll. Rákóczi Ferenc fejedelmet annak idején zágoni Mikes Kelemen gróf és Szathmáry Király Ádám apródok kísérték el a szabadságharc leverése után Franciaországba, XIV. Lajos udvarába. Szathmáry Király Adám naplójában írta le mindazt, amit látott, hallott, megélt lengyel útjuk során, majd francia földön, Versailles-ban és Clagnyban. Mindig reménykedem, hogy a Fejedelem szokásairól írt könyve, mely elveszett, talán egyszer előkerül... Micsoda öröm lenne, de sajnos senki sem tud róla, csak azt, hogy létezett. Még szerencse, hogy naplója megmaradt. Később Ádám szülei öregek és betegek lettek, kegyelmet eszközöltek ki fiuknak, s kérték jöjjön haza. Sűrű könnyhullatás kíséreté-

ben vett Ádám búcsút a nagyságos Fejedelemtől, mikor azt sorsa Törökország felé vitte. Az áldott jó Mikes Kelemen gróf ment tovább, nem nősült meg, zágoni képzelt „néjének”, francia szokás szerint írt leveleiben hűségesen beszámolt minderről, ami a Fejedelemmel történt. Soha többé nem látta szeretett Erdélyét...

Középső lányunk, Orsolya esküvőjén Philipp és Viktor unokám Rákóczi korát idéző apród ruhát viseltek. Meggypiros nadrágot, égszínkék dolmányt aranyos dísszel, nercprémes fécántollas süveggel. Az egyik ruhát a Borsi várkastélynak, a Rákóczi Társaságnak adtuk. Itt született a Fejedelem. Minden ünnepségen használják! A másikat Uzonba hoztam, abban a reményben, hogy sokszor lesz használatban Rákóczival kapcsolatos megemlékezéseken. A pár hónapos kis Zsigmond majd csak egyszer belenő...

„A Mikes családnév valószínűleg I. Hunyadi Mátyás király idejében élt ősiüktől jöhet, ama Mihály vélelmezhető névadóként, akinek becéző névformája, – Mikes – utódainál családnévként állandósult.” – írja Vajay a családról. Később mint orbai – széki főemberekként említi egy hadrendről ránk maradt összeírás a nevet. „Miklós Papolcon kapott birtokot, utódai anyjuk révén Zágonban éltek. Ez az ág 1761. október 2-án zágoni Mikes Kelemennel Rodostóban kihalt.”

Mikes Benedek dédunokája Kelemen az Erdélyi Rendek elnöke volt.

„Grófi rangemelésben... Mihály háromszéki főkapitány részesült... I. Lipót királytól, 1696. május 4-i bécsi kelettel, címerbővítéssel egybekötve.”

A Zsigmond vezette lovasiskolát Uzoni Béldi Pál Lovardának hívják.

Béldi Pál 1679-ben az Apaffi elleni összeesküvés során tanúsított hűsége jutalmául fejedelmi adományt nyert Uzonra, írja Vajay. Nagy benyomással volt ránk, mennyire ismerik és ápolják gyökereiket. A család sok értékes emberrel, elit társadalmát adta az erdélyi vezető rétegnek: tanácsosok, főispánok, fő királybírák, császári és királyi kamarások, lovassági főparancsnok, megyéspüspök stb. kerültek ki közülük. Ezek közül az állások közül a legtöbbről már csak halvány fogalma van a mai embernek, mint pl. császári és királyi kamarás. A középkorban a kamarás bizalmi pozíció: a királyi hálósza kulcsának őrzője.

A későbbiekben a cím, udvari szolgálatot, jelenlétet jelent, melynek szimbóluma, arany rojtokon függő aranykulcs. 16 nemesi ős kimutatásával lehetett erre a pozícióra pályázni. A 21 évnél fiatalabb jelöltek nemesi apród minőségben nyerhettek felvételt, udvari szolgálatra, mint például Rákóczi apródjai. Az utolsó kamarási kinevezések 1918-ban voltak, olvasom Vajay tollából.

A család egyik hölgytagja Johanna, édesanyja révén a Bornemisza család leszármazottja is volt. A Bornemisza névről a világ egyik legizgalmasabb és legnagyobb privát gyűjteménye jut eszembe, Báro Thyssen Bornemisza Henrik lugánói gyűjteménye. A gyűjtemény ma már Madridban van, sajnos, hiszen a báró magyar érzelmű volt és szeretete volna Budapestre adni legalább egy részét képei-nek, de nem talált jó partnereket. Így aztán spányol feleségével Madridnak adták a mesés gyűjteményt... Óriás tudású, nagy érzékenységgel rendelkező gyűjtő volt, megismertem Őt Párizsban, Nagy Imre szimbolikus temetésén. Nagy élmény volt.

Ez a temetés óriási erővel bíró aktus volt, a kommunizmus még javában állt, bár – ahogyan azt valaki írta, – már belső bomlásnak, erjedésnek indult. A Père-Lachaise temetőben, ahol világhírességek várják a feltámadást, ott kapott helyet Nagy Imre szimbolikusan. Sokan voltunk, nemcsak a párizsi magyarság. Akkor családommal már Németországban éltem, s bár rokonaim voltak Párizsban, nehéz volt az útiköltséget előteremteni. De mindenképpen ott akartam lenni, méghozzá kalotaszegi ruhában, gyönyörű köténnyel. Így „erdélyi lány Nagy Imre temetésén” címmel egy fotóra kerültem, a Nagy Imréről szóló könyvben.

Szomorú, mennyire szétszórta a magyar családokat a történelem vihara, a Mikesek Amerikában, Német- és Magyarországon élnek, de most erősödött az erdélyi ág!

Miután számos érdekes falu volt közelünkben gyorsan kocsiba ültünk, s a gyönyörű mezőkön, dombos tájakon elmentünk, a Világörökségi listára került Gelencei templomot megnézni. Nagyon szépek a Szent László freskói, és a mennyezete az erődszerűen megerősített templomnak, minden nagyszerűen rendben tartva.

Ozsdolára is elmentünk, szép a templom, falai-ba bedolgozták Kuún Kocsárd hadvezér várának maradványait. Gróf Bethlen Miklós (1642-

1716) aki megírta élettörténetét, itt tartotta menyegzőjét a gyönyörű 15 esztendő Kuún Ilo-nával.

Csomakörösön a falu nagy Fiára Kőrösi Csoma Sándorra gondoltunk. A régi ház leégett, csak a diófák állnak ott, melyek talán a kisgyermek Sándort látták játszani a fa alatt. A ház mását kicsit messzebb újra felépítették. Hihetetlen egyszerűség, csak a legszükségesebb, ami ott van. A paraszti élet cellaszerű szerzetesi egyszerűségben folyt. Megértem, hogyan bírta ki az egyszerűséget és magányt Kőrösi Csoma Tibetben. Csak a legfontosabbra, a kutatásra koncentrált.

Sokat gondoltam breton barátunkra. Bernard Le Calloc'h-ra, akiről Antall József azt mondta: „a magyarok nagy barátja”. Ő végigjárta Kőrösi Csoma Sándor útját, Teherántól Kabulig, Tibetben Ladakban kutatott mindazok után, akikkel Csoma találkozott, s képzelt naplóban feldolgozta Erdély fiának életét. A legkülönbözőbb helyeken, múzeumokban talált fotókat, információkat, s ezeket mind egy könyvbe fogta össze. A Párizsban élő diplomata, történész, nyelvész, író, számtalan könyvet írt magyarokról, húnokról, csángókról. Franciákról Magyarországon és magyarokról Franciaországban. Rákóczi és Szent Erzsébet kutatásaink során sok önzetlen segítséget kaptunk ettől a hallatlanul művelt, kedves embertől. Kőrösi Csoma Sándornak jövőre lesz születése 230. évfordulója. Kovásznán van egy Kőrösi Csoma Kutató Centrum, bizonyára megünneplik!

Zabolán szintén Mikes kastélyokat láttunk. Nagyon csinos vendégházzá alakítottak egy régi gépházat, a modern és a régi szellemes ötvözetét.

Mikes Katalin grófnő harcolta ki a kastélyt 2001-ben, mikor erre lehetőség nyílt. Egy szép alpesi faházban lakik, fiai a renovált kastélyban családjukkal. Erdőket is visszakaptak, így ennek bevételeiből tudják a parkban lévő második kastélyt is renoválni.

A grófnő férje egy bengáli arisztokrata volt. Gergely és Sándor, 2 délceg dalia született a házasságból, külsejükben csodálatosan egyesítve indiai és magyar tulajdonságokat. Az érdekes az, hogy mindketten hazatértek Erdélybe, sok más nyelv után megtanultak magyarul és mindketten patinás, erdélyi Apor és Ugron családból nőstültek. Az Apor család története II. Béla királyig nyúlik vissza. Bírák, miniszterek, író és vértanú

püspök, a boldoggá avatott Apor Vilmos került ki soraikból. Az Ugron családot őshonos székely családnak írja Vajay Szabolcs. Egyik ősiük Bethlen Gábor „tanácsura” s I. Rákóczi György Főasztalnoka. Később bírákat, kapitányokat, főispánt, minisztereket is adtak az országnak. Ezeknek a családoknak is tagjai, „oldott kéveként széthullva”, – Tompa Mihály szavait idézve – Amerikában, Ausztráliában, és Európában honosak. Ezért csodálatos az, hogy a Roy Chowdhury of Ulpur-Mikes Fiúk, megtartva internacionális baráti körüket Erdélyben élnek!

Utunk utolsó állomása felé közeledtünk, a Déva közelében lévő Marosnémetibe (románul Mintia) vitt az út. Rettenetes felhőszakadás, nagy forgalom volt és baleset is, késő éjjel érkezünk meg Horváth Tholdy Péterhez. Nincsenek véletlenek. Már évekkel ezelőtt is eljutottunk a kastély kapujáig, mikor a titkosszolgálat nyaralója és kiképző helye volt Erdély egyik legnagyobb klasszicizáló stílusú épülete. Most is el akartam menni, s ezt Uzonban Mikes Borbálának említettem. „Rokonok vagyunk, (Erdélyben mindenki valahogyan valamikor rokonságba került) – gyakran beszélünk, nemrég voltak itt.” – mondta ő! Ez nagy segítség volt, bár gyakran teljesen ismeretlenül be-robbanok valahová, de csak másként van, ha előkészítik az illetőt, bejelentik látogatásunkat. Így szegényekhez késő éjjel estünk be, s rögtön elvittek a Dévai Alapítvány Központjának vendégházába. Boldogok voltunk a tiszta, de szerény szobával. Egyedül lévén nem kellett az emeletes ágyra felmászni és a fürdőben remekül működött a tusoló. Azért ez nem olyan természetes Romániában de még máshol sem...

Reggel megnéztük a bérlakásban élő gyerekeket, bizony elég zsúfoltan vannak, de tisztaság és szeretetteljes légkör volt, örültünk, hogy képet kaptunk róluk is. Dél előtt Horváth Tholdyék megmutatták a hatalmas pár száz éves fában bővelkedő parkot és végigvezettek az épületen. Éppen a villanyszerelésnél tartottak. A tető remek, de gond egy megereszkedett mennyezet, a vakolat stb.

Péter feladta Ausztráliában otthonát, munkáját, barátait. Nemesfémekkel, érmekkel foglalkozott és még sok minden mással, informatikával is. Hazajött. Renoválnak, terveket szőnek Évával kiállításról, koncertről, Gyulai Társaságról. Próbálnak mindent úgy visszaállítani, ahogy volt.

A kastélyban élt gróf Kuún Géza orientalista. Ő történészként a Magyar Tudományos Akadémia elnökhelyettese, sok nyelvet beszélő, sok helyet bejárt nagyon művelt ember volt. Összegyűjtötte a magyar eredetű foglalkozó keleti forrásokat, de vallástörténettel és nyelvészettel is foglalkozott. Sajnos legtöbb műve latinul jelent meg, ami a mai olvasónak nem olyan könnyen érthető, mint 1880-ban, mikor nagy műve a Codex Cumanicus megjelent. Feleségével báró Kemény Vilmával élt itt. Ez a család adta Kemény János fejedelmet a 17. században, és báró Kemény Zsigmond író. Utóbbi a Helicon irodalmárok csoportjának alapítója volt, nagy bőkezű mecénás, színingazgató Kolozsvárott.

Kuún Géza halála után hirtelen szertefoszlott a csodálatos tündérvilág állapot, érdekes emberek, utazások, konferenciák világa. Így nem sokkal azután Kemény Vilma tollat ragadott, s papírra vetette mindazt, ami eddigi élete volt. Gyönyörűen berendezett otthonáról írt, vendégei névsoráról időrendben, férje érdeklődési területéről. Érezte, hogy napról napra szertefoszlanak a múlt emlékei, fakulnak a színek és illannak az illatok a pompás óriás parkból. Elfelejtődnek nagyszerű beszélgetéseik és mélyenszántó viták más tudósokkal, s a csodálatos két évtizedből szinte semmi nem marad.

A könyv aranszegélyű csodaszép kiadásban ott állt házigazdánk asztalán. Én is olvastam, évekkor ezelőtt, szerényebb második kiadásban, s

mindég el akartam ide jönni. Most ezt a könyvet forgatva gondolkodik Péter és nagyszerű, talpraesett felesége Éva, hogyan alakítsák vissza eredeti állapotába az épületet... Megajándékoznak Óváry Zoltán Souvenirs című könyvével.

Óváry Zoltán 1907-ben született, szellemi gyökerei anyja kolozsvári szalonjából erednek. Széleskörű érdeklődése az egész világba elvitte ezt a nagy tudóst, immunológust, aki még 90 évesen heti hétszer bejárt a New Yorki Orvosi Egyetemre kutatni, előadni.

Mennyi tehetségről, milyen sorsokról és történetekről hallottam! Erdély történelme óriás kincsetár, tele batyum a látottakkal, hallottakkal, sokáig élek még az élményekből.

Üzen a múlt... Visszatér a régi kor? Nem, de lassan és vajúdva csodálatos dolgok történnek...

Legyünk részesei, ne csak szemlélői ennek a változásnak!

FORRÁSOK

Vajay Szabolcs: A Máltai Rend magyar lovagjai 1530-2000.

Vajay Szabolcs: A Johannita Rend lovagjai 1854-1987.

Utazások Erdélyben. Panoráma Kiadó

Barangolás a Székelyföldön

Kovácszna megye. Pallas Akadémia Könyvkiadó.

Adémiai Kislexikon

Huszka József akvarellmásolata a Szent Jakab legendáról a gelencei katolikus műemléktemplomban (Internet)